

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/2 2022 s. 618-631, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**“BABAM ŞİMDİ ÇOK UZAKLARDA”
ÇOCUK EDEBİYATINDA ÖLÜM VE YAS SÜRECİNE ANLATIBİLİMSEL BİR
BAKIŞ**

Hüseyin ÖZTÜRK*

Geliş Tarihi: Aralık, 2021

Kabul Tarihi: Mayıs, 2022

Öz

Ölüm ve yas hayatın doğal bir parçasıdır ve bu sebeple edebiyatta önemli temalardan biridir. Çocuk kitapları söz konusu olduğunda ölüm teması yetişkinleri çoğu zaman kaygılandırır. Fakat çocukları bu konudan uzak tutmak doğru olmadığı gibi mümkün de değildir. Bu sebeple çocuk edebiyatı eserlerinde ölümün izlerini sürmek önemlidir. Çünkü ölüm temalı eserler çocuklara ölümü ve yası anlatmak için önemli fırsatlar sunabilir. Fakat hangi eserlerin bu konuda nitelikli olduğunu belirlemek için derinlemesine incelemeler yapmak gerekir. Anlatıbilimde edebî eserleri çeşitli açılardan tahlil etmeye imkân tanıyan pek çok kavram geliştirilmiştir.

Bu çalışmada Necati Tosuner’in çocuklar için yazmış olduğu “Babam Şimdi Çok Uzaklarda” adlı öykü, anlatıbilim kavramlarıyla incelenmiştir ve çocuk psikolojisi alanındaki araştırmalardan hareketle tartışılmıştır. Sonuçlar şöyle sıralanabilir: Anlatıcı aynı zamanda ana karakterdir, bir başka deyişle bu, otodiegetik bir anlatıdır. Ana karakter, babasını kaybetmiştir. Bu, ölümün okur üzerindeki olası etkilerini artırmaktadır. Anakronik bir anlatım vardır. Okur ölümü karakter ile eş zamanlı yaşamamış, ölümü öğrendiğinde olay çoktan geride kalmıştır. Bu durum, olayın okur üzerindeki olası etkisini azaltmaktadır. Yazar böylece bir denge kurmuştur. Eserde anlatılan yas süreci, travmatik yas özellikleri göstermektedir. Bu da eserin sonunda sağlıklı bir şekilde çözümlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ölüm, yas, çocuk, edebiyat, anlatıbilim.

**“MY FATHER IS NOW FAR AWAY”, DEATH AND MOURNING IN
CHILDREN'S LITERATURE, A NARRATOLOGICAL ANALYSE**

Abstract

Death and mourning are a natural part of life and therefore one of the important themes of literature. The theme of death in children's books often worries adults. But keeping children away from this issue is neither right nor possible. For this reason, it is important to examine the theme of death in children's literature; death-themed works can offer important opportunities to children to discuss about death and mourning. However, it is necessary to determine which works are qualified in this regard. This requires in-depth investigations. Many concepts have been developed in narratology that allow to analyse literary works from various perspectives.

* Dr. Öğr. Üyesi; Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, hsynztrk42@artvin.edu.tr

In this study, Necati Tosuner's story, *My Father is Now Far Away*, written for children, was analysed within the concepts of narratology and discussed based on research in the field of child psychology. The results can be listed as follows: The narrator is also the main character, in other words, this is an autodiegetic narrative. The main character has lost his father and this increases the possible effects of death on the reader. There is an anachronistic narration in the work. The reader does not experience death simultaneously with the character; when he learns of his father's death, the event is long gone. This reduces the possible impact of death on the reader. The mourning process described in the work shows the characteristics of traumatic mourning, which is well resolved at the end of the work.

Keywords: Death, mourning, child, literature, narratology.

Giriş

Çocuklarla ölüm hakkında nasıl konuşacağız? Bu soru, hem ebeveynler ve öğretmenler için hem de bilim insanları için oldukça çetin bir sorudur. Bu sebeple de pek çok araştırmaya konu olmuştur. Çocuk edebiyatı, bu konuda nitelikli bir seçenek olabilir ancak hangi çocuk edebiyatı eserleri sağlıklı bir atmosferde ölüm kavramını çocuklarla paylaşmamıza imkân tanyabilir, sorusu cevap beklemektedir. Kurgusal bir eserin okuyuyla ilişkisini belirleyen temel dinamikleri tespit etmeye çalışan anlatıbilim kavramlarıyla, ölüm karşısındaki tepkileri ve yas sürecini anlamaya çalışan psikoloji biliminin verilerinden yararlanarak bu soruya cevap vermek mümkün olabilir. Yapı itibarıyla bu konu disiplinler arası çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple hem anlatıbilimin temel kavramlarını tanımak hem de ölüm karşısında geliştirilen tepkileri ve yas sürecinin dinamiklerini bilmek gerekir.

Belirsizlik, insan için güçlü bir kaygı kaynağıdır (Cüceloğlu, 2004, s. 278) ve ölüm, yarattığı belirsizlik duygusuyla insanda şiddetli bir kaygı uyandırır (Hökelekli, 2008). Bu kaygı, ölüm bilincinin oluşmasıyla başlar ve otobiyografik belleğin gelişimi, kişinin kendi ölümüne ilişkin farkındalık kazanmasını da sağlar (Webster, 2003). Otobiyografik bellek, insanın kendi benliğini oluşturabilmesi açısından oldukça önemlidir (Er ve Yaşın, 2016). İnsanın kendinden 'ben' diye bahsetmeye başlaması, kendini başkalarından (başlangıçta annesinden) ayrı bir varlık olarak görmesi ve başkalarının ölümüne şahit olması, onda kendi ölümüne ilişkin düşüncelerin temellerinin atılması anlamına gelir (Karaca, 2000). Kişinin yalnızca kendi ölümüne ilişkin düşünceleri değil yakınlarının ölümüne dair düşünceleri de böylesi bir kaygıya yol açmaktadır. Bir araştırmaya göre gençlerin büyük bir bölümü, kendilerini en çok endişelendiren olayların başında anne-babalarının ölümünü göstermişlerdir (Bacanlı, 1999). Araştırmacılar yaş, cinsiyet, medeni durum, fiziksel-ruhsal hastalıklar ve meslek gibi değişkenlerin ölüm kaygısı üzerinde etkili olduğunu (Karakuş, Öztürk ve Tamam, 2012) ölüme ilişkin farkındalığın da bireyin gelişim dönemine göre değişkenlik gösterdiğini tespit etmiştir (Slaughter ve Griffiths, 2007). Ölümün işlevsizlik, geri dönülmezlik, evrensellik, nedensellik gibi alt boyutlarının kavranması bireyin gelişim basamaklarını tırmanmasıyla gerçekleşmektedir (Sezer ve Saya, 2009; Duman, 2014). Çocukların yas sürecinin ret ve inkâr, protesto, hüznün, özlem, kızgınlık, öfke ve suçluluk duygusuyla beraber umutsuzluk, kabullenme ve karar gibi aşamalardan meydana geldiği de yine araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur (Sezer ve Saya, 2009). Ölen kişinin kimliği ve çocuğun onunla olan ilişkisinin niteliği, ölümün biçimi, geçmiş kayıpların varlığı, sosyal destek alma durumu yas sürecinin nasıl ilerleyeceğini belirleyen faktörler arasında gösterilmektedir (Worden, 1996). Bütün bunlar, ölümün insan hayatının merkezinde yer alan kavramlardan biri

olduğunu göstermekte; sağlıklı bir gelişim süreci için çocuklarla ölümü konuşmanın zorluğuna ve gerekliliğine işaret etmektedir.

Çocuk edebiyatı, çocuklarla ölüm hakkında konuşabilmek için pek çok imkân sunabilir ve onların ölümü nitelikli bir biçimde kavramalarına, olası kayıplara hazırlanmalarına destek olabilir. Ayrıca bir yakını ya da evcil hayvanını kaybetmiş olan çocukların yas sürecini daha sağlıklı geçirmelerine yardımcı olabilir. Bu sebeple ölüm konusunu işleyen çocuk edebiyatı eserlerinin incelenmesi ve niteliklerinin tespit edilmesi, bu eserlerin ölüm hakkında konuşmaya elverişli olup olmadığının bilimsel olarak tartışılması önemlidir. Nitekim çocuk, ölüm ve yas süreci üzerine çalışan araştırmacılar da ölüm eğitiminde çocuk edebiyatından yararlanmanın mümkün ve gerekli olduğuna işaret etmektedir (Öztürk, 2022; Kuloğlu Türker, 2020; Sevinç, 2019; Seibert, D. ve Drolet, J. C. 1993). Yılmaz ve Yakar'ın (2018) ortak çalışmalarında belirttikleri gibi göç, şiddet, yoksulluk, engellilik ve boşanma vb. konularla birlikte ölüm temalı çocuk edebiyatını da konu edinen bir araştırma alanı olarak sorun odaklı çocuk edebiyatında bu meseleyi çeşitli açılardan inceleyen pek çok araştırma mevcuttur. Yine aynı çalışmada –çocuk edebiyatının bütününde olması gerektiği gibi- zor konular söz konusu olduğunda çocuk okurun özne konumunda olması, hazır çözülmüş problemlere maruz bırakılmaması, herhangi bir toplumsal sorunda taraf olmaya zorlanmaması gerektiğine dikkat çekilmiştir ki bu, ölüm yas süreçleri açısından da oldukça önemli bir husustur. Benzer şekilde arkadaş edinme güçlüğüne ilişkin araştırmasında Turan (2005), reçeteler sunan bir anlayışın doğru olmadığını ancak çocukların sorunlar karşısında yapayalnız da olmadığını hissettirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yine Karagöz (2015) kendilik değerine ilişkin araştırmasında çocuğun özne olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yukarıdan beri işaret edildiği üzere bir kavram olarak ölüm ve onun bir ardılı olarak yas süreçleri çözülmesi gereken bir problem olarak çocuğun karşısında durur. Yazarların kolay çözümlere tevessül etmesi ya da bu sorunu geçiştirmesi sağlıklı olmayacaktır. Çocuk edebiyatında ölüm temasını merkeze alan araştırmalar da bu hususta önemli fikirler verecektir. Bu araştırmalar şu şekilde sınıflandırılabilir:

Ölüm kavramının çocuk edebiyatındaki tarihsel serüvenini gözden geçiren (Butler, 1972), ölümün çocuk edebiyatı için bir tabu olup olmadığını kuramsal olarak tartışan (Gibson ve Zaidman, 1991), farklı edebî türlerdeki görünüşlerini ele alan (Swenson, 1972), kavramın alt boyutlarının -geri dönülmezlik, evrensellik, nedensellik- eserlerde işlenişini değerlendiren (Poling ve Hupp, 2008), ölen kişilerin kimliğini ve yas tutma sürecini analiz eden (Moore ve Mae, 1087), ölümü konu alan eserlerin çocuk okurlar üzerindeki etkisini uygulamalı olarak tespit eden (Öztürk, 2017), bibliyoterapi çalışmalarında kullanılabilir ölüm konulu eserleri belirleyen (Karagül, 2018; Sevinç, 2019) araştırmalar. Ayrıca çocuk edebiyatında ölüm hakkında yapılmış araştırmaları derleyen kapsamlı bir kitap da yazılmıştır (Clement ve Jamali, 2015). Bu araştırmalar, amaçları ve dolayısıyla yöntemleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Herhangi bir yöntem üzerinde bir uzlaşımın olduğunu ifade etmek zordur. Belirli bir dönem ya da belirli bir edebî türde ölümün işlenişini belirlemeye çalışan araştırmalar, çok sayıda esere yüzeysel atıflarda bulunurken bir ya da birkaç eserde ölümü inceleyen çalışmalarda içerik analizi yapılmıştır. Eserlerin çocuk okurlar üzerindeki olası etkilerini öngörebilmek, bu eserlerin çocuklarla ölümü konuşabilmek için uygun olup olmadığına karar vermek adına derinlemesine incelemelerin gerektiği açıktır. Zira çocuklarla ölüm hakkında konuşurken ölen kişinin çocuğa duygusal yakınlığının, ölümün biçiminin, ölümü haber veren sözcüklerin seçiminin ve daha pek çok unsurun dikkate alınması gerekmektedir (Kuloğlu Türker, 2020) Bu noktada anlatıbilimin sunduğu inceleme araçları oldukça işlevsel bir biçimde kullanılabilir.

Anlatıbilimin kurmaca anlatıları açıklamak için yapılandığı bildirişim modelinde yazar-anlatıcı ayrımı, homodiegetik-heterodiegetik anlatıcı ayrımı, öykü-söylem ayrımı, düzyuvarlak karakter ayrımı, öykü zamanı ve söylem zamanı ayrımı, varsayılan okur, odaklanma (focalizasyon), mekân kategorileri ve işlevlerine ilişkin kavramlar (Dervişcemaloğlu, 2014) bir eserin okunma süreçlerinin işleyişinde eseri oluşturan unsurların görevlerini açıklamak üzere geliştirilmiştir. Söz gelimi ölüm temalı bir anlatıda, anlatıcının öykünün kahramanlarından biri (homodiegetik anlatıcı) olması hatta başkahraman (otodiegetik anlatıcı) olması, okurun ilgili kahramanla özdeşim kurma olasılığını artırabilir. Böylece eserdeki ölüm vak'asının okur üzerindeki etkisi değişebilir çünkü anlatıcının sesi, okurun öyküye mesafesini belirleyen etkenlerden biridir ve ölüm araştırmacılarının tespitlerine göre çocukların yas sürecini şekillendiren temel faktörlerden biri ölenin kimliği ve çocuğa duygusal yakınlığıdır (Bildik, 2013). Aynı şekilde anlatıda öykü zamanı (olayların akış hızı) ile söylem zamanı (olayların anlatılış hızı) ayrımı da ölümün işleniş sürecine açıklık getirmek açısından önemlidir. Ölüm anlatılırken söylem zamanının öykü zamanından uzun olması, anlatıcının o zaman parçacığına bir tür mercekle hatta bazen mikroskopla yaklaştığı anlamına gelirken tersinin söz konusu olması, anlatıcının ölümün gerçekleştiği anları geçiştirmek istediğine işaret eder. Ayrıca Çıraklı'nın (2015) da belirttiği gibi anlatıcı, gerçek hayattaki kronolojik ilerlemeye ve doğrusal zaman akışına tâbi değildir. Anlatıcı yalnızca olayların geçiş süresini hızlandırıp yavaşlatmaz bazen sırasını da değiştirir. Söz gelimi bir karakterin ölüm ânının hayat serüveninden önce paylaşılması, bir başka deyişle anakronik bir anlatım, okurun ilgili karakterle özdeşim kurma olasılığını azaltabilir. Benzer biçimde ölümün vuku bulduğu mekânın türü de ölümün anlatılmasında psikolojik açıdan bazı işlevler yüklenebilir. Ölüm mekânının açık, kapalı, özel ya da genel oluşu, ölümün okur üzerindeki olası etkilerini artırabilir ya da azaltabilir. Kahramanın kapalı ve dar bir mekânda (örneğin trafik kazasında araçta sıkışmış bir hâlde) ölmesiyle, geniş ve açık bir mekânda ölmesinin anlamı birbirinden farklı olacaktır. Yazarın tercihlerine göre değişkenlik gösterebilmekle birlikte açık ve aydınlık mekânlar, kahramanların hareket etmesine imkân tanıdığı için bu tür mekânlarda yaratılacak psikolojik atmosfer ile kapalı ve karanlık mekânların yaratacağı atmosfer de birbirinden farklı olacaktır. Anlatıcı, zaman ve mekânın yanı sıra ölen karakterin türü de önem arz eder. Kendileri hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmadığımız düz karakterler; basmakalıptır, eylemleri tahmin edilebilir, kendilerine yakınlık duymak zordur ve gelişime kapalıdır. Pek çok özelliğini ayrıntılı bir biçimde bildiğimiz yuvarlak karakterler ise gelişime açıktır, çok yönlüdür. Yuvarlak karakterlere yakınlık duymak daha olasıdır. Eylemlerini kestirmek zordur (Dervişcemaloğlu, 2014). Bu durumda yuvarlak bir karakterin ölümünün yaratacağı duygular ile düz bir karakterin ölümünün yaratacağı duygular birbirinden farklı olacaktır. Yuvarlak karakterlerin ölümünün çocuk okurları derinden sarsma ihtimalinin daha fazla olduğu öngörülebilir. Zira uzun sürede ve ayrıntılı bir biçimde yapılandırılan bu karakterlerle daha sıkı bağ kurabileceklerdir. Bu örneklerin sayısı çoğaltılabilir. Ölümü konu alan çocuk edebiyatı eserlerinin anlatıbilim nazarıyla değerlendirilmesi, bu anlamda yararlı olacaktır.

Yöntem

Ölüm temasını anlatının bütüne yayan ve çeşitli açılardan ele alan Necati Tosuner'in "Babam Şimdi Çok Uzaklarda" (2019) adlı öyküsü, travmatik bir yaşantının akabinde babasını yitiren bir çocuğun gözünden zorlu bir yas sürecini anlattığı için bu incelemeye konu edilmiştir. İnceleme öncesi öykünün yazarı hakkında bilgiler paylaşıldıktan sonra eserin özeti paylaşılmıştır. Ardından anlatıcının kimliği, karakterlerin yapısı, öykü ve söylem zamanının

işleyişi, mekânın durumu ve bütün bunlardan hareketle ölümün ve yas sürecinin okura nasıl sunulduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Öykünün analizinde Forster'ın (2019) geliştirdiği anlatıbilim kavramlarından, Dervişcemaloğlu(2014), Çıraklı (2015) ve Sazyek (2021)'in çalışmalarından istifade edilmiştir.

Anlatıcı ve odaklayıcı başlığı altında öyküyü kimin ağzından dinlediğimiz ve kimin gözünden gördüğümüz belirlendikten sonra ölüm temalı bir eserde bunların okur üzerindeki olası etkileri değerlendirilmiştir. Ardından karakterlerin düz mü yoksa yuvarlak mı olduğu, devingen mi yoksa durağan mı olduğu belirlendikten sonra okurun ölen karaktere kendini yakın hissetmesini sağlayabilecek nitelikleri üzerinde durulmuştur. Ardından olayların nakledilmesinde zamanın düzenlenişiyle ölüm haberinin okur üzerinde uyandırabileceği etkilerin nasıl artırılabilirdiği yahut azaltılabildiğine değinilmiştir. Kronolojiye uygun bir anlatımla anakronik bir anlatımın ölüm haberinin gücünü nasıl değiştirebileceği vurgulanmıştır. Son olarak mekân ile ölüm arasındaki ilişki ele alınmıştır.

Her bir başlıkta çocukların ölümü kavrayışı ve yas süreçleriyle ile anlatımın düzenlenişi arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bütün bu sürecin sonunda elde edilen bulgular, psikoloji alanındaki ölüm araştırmalarının sonuçlarından hareketle tartışılmış. Buradan hareketle öykünün çocuk ve gençlerle ölüm hakkında konuşmak için gereken nitelikleri taşıyıp taşımadığına ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur.

Necati Tosuner ve “Babam Şimdi Çok Uzaklarda”

1944'te Ankara'da doğan, çocukluğu ve gençliğinde sağlık sorunlarıyla mücadele eden Necati Tosuner, ilk eserlerini lise yıllarında yazmaya başlamıştır. Papirüs, Soyut, Varlık, Ulus gibi dergi ve gazetelerde yazan Tosuner; fiziksel engeli sebebiyle acı dolu bir hayat yaşamış, yaşadığı bu hayatın etkisi eserlerine -özellikle de ilk eserlerine- yansımıştır. Yazar, zaman zaman bunu açıkça ifade etmiştir (Paksoy, 2017, s. 3). Gençlik yıllarında bir süre Almanya'da yaşayan yazar, ilerleyen zamanlarda çeşitli temalarda öyküler yayınlamak bu durumu değiştirmiş; sıradan insanları ve olayları işleyen öykülerinde güçlü gözlemleriyle dikkat çekmiştir (Bezirci, 2003, s. 218). Özellikle Dayım Balon Olmuş, Keleş Osman, Arda'nın Derdi Ne?, Dur Bakalım Petek adlı eserlerinde sevgi ve sıcak ilişkiler ön plana çıkmıştır (Şimşek, 2014, s. 46).

Tosuner'in kaleme aldığı “Babam Şimdi Çok Uzaklarda” adlı öykü, aynı adı taşıyan kitabında yer almaktadır. Babasıyla birlikte ava giden bir çocuğun avlanma sırasında babasını ölüme götüren olaylara tanık olmasını ve bu ölümün ardından geçirdiği yas sürecini anlatmaktadır. Olayları anlatan, öykünün merkezindeki kahramandır. Ölen babasını sık sık rüyalarında gören bu çocuk, düzenli olarak annesi tarafından teskin edilmekte, psikolojik olarak desteklenmektedir. Okur, ölümle ilk kez karşılaştığında olay çoktan geride kalmıştır. Bir başka deyişle çocuk, geçmişte kalmış bir ölümü anlatmaktadır. Aslında ölüme giden süreci, hatırlayabildiği kadarıyla paylaşmaktadır. Çocuğun anlattığına göre babası bir grup arkadaşıyla birlikte düzenli olarak avlanmakta, annesi ise buna karşı çıkmaktadır. Bir gün babası çocuğu da götürmek ister. Annesi buna da ısrarla karşı çıkar ama çocuk gitme isteğini bildirince dikkatli olması şartıyla kabul eder. Av sırasında çocuk, babası ve köpekleriyle birlikte bir dere boyunca yürür. İki yavrusuyla birlikte bir anne ayı görürler. Babası ayıya ateş eder. Ayı yüz üstü suya düşer. Babası da ayının öldüğünü zannederek yanına gidince soğuk suyun etkisiyle kendine gelmiş olan yaralı ayı, babasına saldırır. Köpek havlayarak müdahale etmek istese de ayıya

engel olamaz. Çocuk bu sırada bir çılgılık atar ve bayılır. Gözlerini açtığında babasını göremez. Babasının arkadaşları olduğunu anladığımız adamlar, ‘iyileşecek’ diyerek onu teskin etmeye çalışırlar fakat kendi aralarındaki konuşmalardan çocuk durumun iyi olmadığını anlar. Çocuğun adının Kerimcan olduğunu, öykünün sonunda, bu adamlardan birinin kendisine ismen hitap etmesiyle öğrenebiliyoruz. Babasının ölüm haberini aldığı an ve bu haberi kimden öğrendiği ise paylaşılmamıştır. Anlatı boyunca çocuk anakronik bir biçimde hem yas sürecini hem de babasını ölüme götüren olaylar zincirini paylaşır. Kâbuslar görmeye başlamış, konuşamaz hâle gelmiş ve sosyal ilişkileri zayıflamıştır. Babasını gördüğü rüyalarından birinde, o gün hakkında babasıyla uzun uzun konuşur, onun pişmanlığını dinler. Rüyada babası sisler içinde kaybolurken Kerimcan uyanır ve annesini yanında bulur. Ona babasının uzaklara gittiğini söyler. Böylece suskunluğu da sona ermiştir. Konuşmaya başlar.

Anlatıcı ve Odaklayıcı

Anlatıdaki olayları bir anlatan, bir de gören (odaklayıcı) vardır. Bu ikisi bazen bir olur, bazen ayrışır. Ayrışma söz konusu olduğunda anlatan sesin sahibi, kendisi dışında bir varlığın nazarıyla görür ve buna uygun biçimde konuşur (Çıraklı, 2015). Odaklayıcı, karakterleri ve olayları hangi mesafeden ve hangi açıdan görüyorsa, anlatıcının karakterlere ve olaylara yakınlığı neyse okurun da mesafesi ve bakış açısı o olacaktır. Bir başka deyişle anlatıcı öykünün içinden mi yoksa dışından mı, neleri biliyor, neleri bilmiyor, algılanabilir ve güvenilir biri mi sorularının cevapları anlatının okur üzerindeki olası etkilerini belirleyecektir.

“Babam Şimdi Çok Uzaklarda”nın anlatıcısı otodiegetik bir anlatıcıdır. Okur öyküyü, ana karakterin ağzından dinler ve gözünden görür. Bu anlatım, okurun gerçeklik duygusunu kurmasını ve kendini karakterle aynı varoluşsal düzlemde görmesini kolaylaştırmaktadır (Gülsoy, 2019). Ayrıca bu anlatıcı güvenilir, algılanabilir ve açık bir anlatıcıdır. Yukarıda değinildiği gibi anlatıcının ses tonu, öyküdeki olay ve karakterlere olan mesafesine göre değişir. Bu öyküde anlatıcının naklettiği ölüm, babasının başına gelmiştir. Bu sebeple de soğukkanlılıktan uzak, duygusal bir tonda konuşmaktadır. Bu durum okurun anlatıyı zihninde yapılandırma sürecini belirleyen etkenlerden biridir. Babasını kaybetmiş ve yas sürecini yaşayan bir çocuğun kederli ses tonu anlatının bütününe hâkimdir. Okurun olayları bu ses tonuyla takip etmesi, öykü dışı bir anlatıcının soğukkanlı ve mesafeli anlatımıyla takip etmesinden farklı olacaktır. Büyük olasılıkla okur, babasını kaybeden çocukla daha derin bir duygudaşlık kuracaktır. Ölenin kimliği, ölen kişiyle ilişkinin doğası ve ölümün biçimi yas sürecinin belirleyicilerinden biridir (Worden, 1996). Ölen karakterin öyküde çocukla (ana karakterle) yakın ilişkide olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca ölmeden önce babasını kanlar içerisinde görmüştür fakat babasının ölüm anına tanık olmamıştır ve ölümün kendisine kim tarafından nasıl haber verildiğini de paylaşmamıştır. Yazarın burada dengeli bir tutum izlediği ifade edilebilir. Otodiegetik bir anlatıcının varlığı ve ölümün gerçekleşme biçimi, çocuk okuru zorlayacak özellikler arz ederken odaklayıcı ve anlatıcı konumundaki ana karakterin bayılarak ölüm anını görmemesi ölümün okur üzerindeki etkisini hafifletmektedir.

Karakterler

Karakter türleri pek çok araştırmacı tarafından çeşitli biçimlerde kategorize edilmiştir. En bilinen karakter tasniflerinden biri Forster’a ait olan düz ve yuvarlak karakter ayrımıdır. Buna göre düz karakterler basit, tekdüze, gelişime kapalı, gerçek insanlardan uzak, eylemleri kestirilebilir kişilerken yuvarlak karakterler karmaşık, çok boyutlu, değişebilen, gerçek insanlara

yakın, eylemleri önceden kestirilmesi güç kişilerdir (Dervişcemaloğlu, 2014). İndirgemeci olmak ve bazı ayrıntıları göz ardı etmek gibi birtakım zaafı bulunmakla birlikte bu tasnif, okurun karakterlerle nasıl bağ kurabildiğini göstermek açısından işlevseldir çünkü yuvarlak karakterleri yakından tanımak ve onlarla duygudaşlık kurmak mümkünken düz karakterlere bu şekilde yaklaşmak mümkün değildir. Ölen ve ölüme şahitlik eden karakterlere bu açıdan bakmak, okurun ölüm karşısındaki duygularının öngörülebilmesine yardımcı olacaktır. Yuvarlak bir karakterin ölmesi ya da yas tutması, düz bir karakterin ölmesinden ve yas tutmasından daha güçlü etkiler uyandırabilir.

Bu öykünün ana karakteri olan çocuk (Kerimcan), büyük ölçüde yuvarlak bir karakterdir. Okur, Kerimcan'ın pek çok özelliğini rahatlıkla görebilir ve ona yakınlık duyabilir. Kerimcan, başından geçen bu travmatik hadiseden sonra önemli bir değişim göstermiştir. Babası ölmeden önce meraklı, neşeli, dışa dönükken babası öldükten sonra içe kapanık ve mahzun bir çocuk olmuştur. Değişim yuvarlak karakterlerin önemli özelliklerinden biridir. Başına gelenlerden sonra onun neler düşüneceğini ve hissedeceğini kestirmek o denli kolay değildir. Örneğin kâbuslar görmektedir ve konuşmamaktadır fakat bir gün bir rüyanın ardından dilinin bağı çözülür. Bu anlatıdaki ölümden en çok etkilenen odur ve onu bu denli yakından tanımak, okuru da etki altında bırakacaktır.

Kerimcan'ın anne ve babası hakkında bildiklerimiz Kerimcan'a nispetle daha sınırlıdır. Avlanmaya meraklı olan baba güçlü ve otoriter görünmekte, annenin hayvanları öldürmek ve çocuğunun ruh sağlığını korumak konusundaki hassasiyetleri karşısında eril bir tavır takınmaktadır. Bu yönüyle düşünce ve davranışları öngörülebilir olan bu baba, çocuğun hayatına bizzat şahit olduğu kişidir. Bir de onun ölümünden sonra rüyalarında gördüğü, otoriter duruşu ve düşünceleri değişmiş; daha duygusal ve eylemlerinden pişman olan babası vardır. Gerçek baba karakteri daha tekdüze görünmektedir. Okur onun eylemlerini kestirebilir. Kerimcan'ın rüyalarında yaratılan baba ise kendisi hakkında çok daha derin düşünmeye izin verir bir yapıdadır. Davranışlarının muhasebesini yapmaktadır. Bu elbette öykünün gerçek karakterlerinden biri değildir fakat yine de okurun ölen kişiye ilişkin duygularında değişiklik yaratması olasıdır. Başlangıçtaki tekdüze ve otoriter, biraz da acımasız bir portreye sahip olan babanın ölümünün okurda yaratacağı etki, büyük olasılıkla daha sönük olacakken Kerimcan'ın rüyasına giren pişman olmuş baba, okurun bu ölüme ilişkin duygularını değiştirir. Ayrıca okur ölümü daha çok babanın çektiği acı üzerinden değil çocuğun babasız kalışı üzerinden görmeye yönlendirilmektedir.

Anne karakteri pek çok anne gibi şefkatli, duyarlı, merhametli bir görüntü çizmektedir ancak kendisi de baba karakterine benzer şekilde kestirilebilir düşünce ve davranışlara sahiptir. Zaten okur anne karakterini ancak belirli yönleriyle tanır ve onun ciddi değişimler yaşadığı söylenemez. Çocuğunun sağlığına özen gösteren, eşinin ölümünden sonra oğluna destek olan, tutarlı, itaatkâr ve dengeli bir karakterdir. Örneğin çocuğunu avlanmaya götüren eşine şiddetli bir şekilde karşı çıktığı söylenemez ya da eşi öldükten sonra ağır duygusal krizler geçirdiği görülmez. Bu karakterin varlığı, babasının ölümünden Kerimcan'ı, dolayısıyla onunla özdeşim kuran okuru rahatlatmaktadır. Anne karakteri, yas sürecinde alınan sağlıklı çevresel desteği temsil etmektedir. Ayrıca uzun bir süre konuşmayan Kerimcan profesyonel psikolojik desteğin yanı sıra okulda öğretmenleri tarafından da yas sürecini zorlaştıran birtakım olumsuzluklardan korunmuştur.

Başta da ifade edildiği gibi anlatının ana karakteri Kerimcan, birincil yardımcı karakterleri de anne ve babadır. İkinci yardımcı karakterlerse babanın arkadaşları, öğretmen, Kerimcan'ın okul arkadaşları, aile hekimi ve uzman psikologtur. Bu karakterler Kerimcan'ın yas sürecinde çeşitli şekillerde rol oynamaktadır. Konuşmadığı için kendisiyle alay eden arkadaşları bu süreci olumsuz etkilerken sevecen ve anlayışlı tavrıyla öğretmeni Kerimcan'ın durumu karşısında duyarlılık göstermiş ve destek olmuştur. Aynı şekilde aile hekimi ve uzman psikolog da bilgi ve deneyimleriyle yas sürecindeki çocuğun yanında olmuştur. Bütün bunlar da okur üzerinde rahatlatıcı bir etkiye sahiptir. Bir çocuğun babasının ölümünün ardından yalnız bırakılmaması, kendisini ifade edebilmesi için imkân tanınması oldukça yapıcı bir yas sürecinin yazar tarafından inşa edildiğini göstermektedir. Zira araştırmacılar (Diler ve Avcı, 1997; Yüce, 2020) ölüm sonrası duyguların inkâr edilmesinin yahut konuşulmamasının yas sürecini uzatan etmenlerden biri olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Zaman

Anlatıda zaman iki farklı boyutta işler: Öykü ve söylem (Dervişcemaloğlu, 2014). Öykü zamanı ile söylem zamanı arasındaki ayrım olayların gerçekleşmesi esnasında geçen süre ile bunların nakledilmesi sırasında geçen sürenin birbirinden farklı oluşuna işaret eder. Anlatıcı öykü zamanını uzatır da söylem zamanını kısaltırsa söz konusu bölümdeki olaylar, anlatıcı tarafından önemsizleştirilmeye ya da okurun gözünden kaçırılmaya çalışılıyor olabilir. Bunun aksine anlatıcı, öykü düzlemindeki kısa bir zaman dilimini ona nispetle uzun bir zaman diliminde naklederse ilgili bölümdeki olayları okura özellikle göstermeye çalışıyordur. Ayrıca anlatıcı zaman zaman olayları sırasına uygun şekilde anlatırken zaman zaman da bu sırayı bozarak anakronik bir anlatım benimseyebilir.

“Babam Şimdi Çok Uzaklarda” adını taşıyan bu öykünün anlatıcısı Kerimcan da olayları anakronik bir biçimde nakletmektedir. Olayların doğal gerçekleşme sırası beş basamakta şu şekilde nakledilebilir:

1. Kerimcan, annesi ve babası sağlıklı bir şekilde yaşamaktadır
2. Kerimcan'ın babası oğlunu ava götürür.
3. Av sırasında baba, avlamaya çalıştığı anne ayının saldırısıyla ölür.
4. Kerimcan yas sürecine girer, dili tutulur, kâbuslar görür.
5. Yas sürecinin bir noktasında dilinin bağı çözülür.

Fakat eserde anlatıcı olayları bu kronolojiye uygun şekilde paylaşmaz. Okurun ilk öğrendiği şey, Kerimcan'ın kâbuslar görmesidir. Okur, ölümü öğrendiğinde bu olay çoktan geride kalmıştır. Okurlar ölümün gerçekleşmesini, daha sonra Kerimcan'ın hafızasında kaldığı kadarıyla -geçmişteki bir hadise olarak- öğrenecektir. Bu durum, ölümün okur üzerindeki etkisini azaltmaktadır. Bunun tam tersi olsaydı ve ölümün gerçekleşeceği okura önceden haber verilseydi yine benzer bir durum meydana gelirdi ancak okur, ölümü tam gerçekleşme anında öğrenmiş olsaydı bu vak'ânın okur üzerindeki olası etkileri artabilirdi. Bir başka deyişle anakroni, belli bir ölçüde okuru rahatlatmaktadır. Okurun ölümü gerçekleştiği anda öğrenmesi, erken ya da geç öğrenmesine nispetle daha çarpıcıdır. Başlıktaki “şimdi” ifadesi, dikkatli okurlara bu yönde bir mesaj vermektedir. Baba şimdi çok uzaklardaysa önemli ve kötü şeyler geçmişte vuku bulmuş, demektir.

Anakronik yapının okuru rahatlatmasına mukabil zamanının düzenlenişine ilişkin bir başka tercih ölümün okur üzerindeki etkisini artırmaktadır: Ölüme giden süreç anlatılırken söylem zamanı öykü zamanından uzun tutulmuştur. Çocuk babasının ayıyı görmesini, yavru ayıların korkarak annelerine sığınmasını, nişan almasını, ayının vurulduğunda ırmağa doğru koşusunu, babasının ayının yanına gidişini, uğradığı saldırıyı ve kanlar içinde kalışını uzun uzun anlatmıştır. “*Bütün bunlar göz açıp kapama süresinde meydana geldi*” ifadesi aslında öykü zamanının ne kadar kısa olduğunu gösterir niteliktedir. Hâlbuki bu olaylar anlatının en geniş kesitlerinden birini meydana getirmektedir. Bu, ölümün okur üzerindeki olası etkisini artırmıştır.

Özetle ifade etmek gerekirse anakronik bir anlatımla ölümden sonraki olayları ölümden önce Kerimcan’a anlattıran yazar, bu şekilde okuru bir taraftan rahatlatırken diğer taraftan ölüm sürecine ilişkin söylem zamanını öykü zamanından uzun tutarak okuru belirli bir gerilimin içinde tutmuştur. Bir başka deyişle zamana ilişkin iki tekniği, ölüm acısını okura dengeli bir şekilde hissettirmek için kullanmıştır.

Mekân

Mekânlar anlatılarda pek çok işlevi yerine getirebilirler. Karakterler mekânlarda var olurlar ve mekândan mekâna hareket ederler. Olaylar da mekânda gelişirler. Mekânlar gerek karakterlerin yapılandırılmasında gerek olayların gerçekleşmesinde işe koşulabilir. Dar bir odanın, soğuk ve rüzgârlı bir tepenin, ılık bir denizin karakterlerin kişiliklerinde ve eylemlerinde birer belirleyici olduğuna şahit olunabilir. Mekânın dayattığı (bazen de sunduğu) hayat şartları ve içinde barındırdığı varlıklar, anlatıdaki birtakım olayları mümkün kılabilir ya da engelleyebilir.

“Babam Şimdi Çok Uzaklarda” adlı öyküde ölümün gerçekleştiği yer bir ırmağın kıyısı ve Kerimcan ilk kez gördüğü bu yer için başlangıçta ‘masal ülkesi gibi büyüleyici bir yer’ diyor. İki dağın arasından dökülüp gelen bu ırmağın suları çevreye bir serinlik yayıyor ve yemyeşil dağlar, heybetli ağaçlarla kaplı... Kerimcan’ın anlattığına göre ırmak kıyısı bazen yükseliyor bazen alçalıyor. Babası ayıya ateş ettiğinde Kerimcan ona yakın, nispeten güvenli bir yerde ağaçların arkasında olan biteni izliyor. Babası ateş ettikten sonra öldü sandığı ayıya bakmak için ırmak kıyısına gidiyor ve ırmağın serin sularıyla kendine gelen ayı babasına saldırıp öldürüyor. Bir mekân olarak ırmak, iki önemli işlevi yerine getirmiştir. Bunlardan ilki ayının oraya gelmesini sağlamak ikincisi vurulduktan sonra kendisine gelmesini sağlamak. Aynı ırmağın soğuk suyu, bayılmış olan Kerimcan’ı ayıltmak için de kullanılmıştır.

Başlangıçta pastoral görüntüsüyle rahatlatıcı bir yapı arz eden bu mekân betimlenirken bir sonraki adımda yabancı hayvanlarla dolu sık ağaçlardan müteşekkil bir orman olarak anlatılıyor ve burası, anlatıcı olan Kerimcan’ın ilk kez gördüğü bir yerdir. Görüş alanının açık olmadığı bu mekân kaygıyı beslemektedir. Üstelik anlatıcı, okurla ilk kez gördüğü bir yere dair gözlemlerini paylaşmaktadır. Bunun da tedirgin edici bir yönü vardır. Özetle ölümün mekânı ve anlatıcının (ana karakterin) bu mekânla ilişkisi, okurun bu ölümden etkilenmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Kerimcan’ın yas sürecinin bir bölümü iyi bildiği, tanıdığı, kendini güvende hissettiği evinde ve yatağında gerçekleşmektedir. Bunun okuru rahatlatan bir yönü varken sürecin ev dışında, özellikle okulda geçen bölümü yas sürecini zorlaştırmaktadır. Okul, yabancıları (okuldaki diğer çocukları) içinde barındırması dolayısıyla Kerimcan’ın psikolojik olarak daha az

güvende hissettiği bir ortamdır. Bu mekânda da güven duygusu öğretmenler aracılığı ile tesis edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Çocukların ölüm karşısındaki tepkilerini yaş, ölen kişiyle duygusal yakınlık, ölüm haberinin kim tarafından ve nasıl verildiği, ölümün biçimi, çocuğun ölüme ilişkin bilgi ve deneyimi, çevredeki yetişkinlerin tutumları, çocuğun psikolojik esnekliği gibi etkenler belirlemektedir (Bildik, 2013, s. 225, Kuloğlu Türker, 2020, s. 14-15).

Öykünün kahramanı Kerimcan'ın yas süreci oldukça zor geçmektedir. Her gece rüyalarında babasını gören Kerimcan'ın bu rüyaları genellikle kâbus hâlinindedir. Bu kâbuslarda hayvanların kendisine güldüğünü görmekte, utanç duymaktadır çünkü babasının yaptığı hata dolayısıyla alaylara maruz kalmaktadır. Tekrar eden rahatsız edici rüyalar, yas sürecinin sağlıklı gitmediğinin belirtilerinden biridir (Volkan, 1970, Zara, 2011, Bildik, 2013). Kerimcan'ın yas sürecini uzatan faktörlerin başında duygularını ifade edememek gelir. O duygularını dile getirememektedir çünkü geçici bir süre konuşma yetisini kaybetmiştir. Annesi ondan hissettiklerini paylaşmasını ister fakat çocuk konuşamaz. Uzun süre konuşamadığı için de yas sürecini tamamlayamamıştır. Okur bu durumu şu cümlelerle öğrenir:

“Benimle konuşsana,” diyor annem. “Konuşursan rahatlarsın. Kara düşler görmekten kurtulursun.” Elbette konuşmak istiyorum, ama ağzımı açtığım anda göğsüme sanki bir yumruk gelip oturuyor. Sözcüklerin heceleri ağzımda bir sakız olup uzuyor. Tıkaniyorum. Güç bela bir iki hece çıkabiliyor ağzımdan. Soluğum yetmiyor bir sözcüğü tamamlamaya. İşkence oluyor konuşmak. Konuşmamayı, dilsiz kalmayı yeğliyorum sonunda. Karşımdaki de kurtuluyor boğazıma takılan hecelerin çıkmasını beklemekten (Tosuner, s. 42).

Ölümün gerçekleşme biçimi bu rahatsızlığı ortaya çıkaran ve yas sürecini uzatan başlıca faktördür. Kerimcan şiddet içerikli travmatik bir olay sonucunda babasını yitirmiştir. Bu tür travmatik yaşlarda bedensel ve ruhsal hastalıkların ortaya çıkması, yas tepkilerinin çözülmesinde gecikmeler yaşanması, ayrılık kaygısı, ölen kişiyle aşırı uğraşlar olması beklenen durumlardır (Bildik, 2013, s. 228). Normal yas süreçlerinde sosyal destek yeterli olurken patolojik yas söz konusu olduğunda profesyonel bir yardım gerekli olabilmektedir (Bildik, 2013, s. 228). Nitekim Kerimcan da konuyla ilgili bir uzman doktordan destek almıştır. Annesi de duygularını dile getirebilmesi için Kerimcan'ı teşvik etmiş, sonunda çocuğun dili çözülmüş ve konuşmuştur. Fakat dilinin bağı çözülmeden önce gördüğü bir rüyada babasıyla konuşmuş ve babasının itirafını duymuş, sonra babasının gittiğini görmüş ve kabullenmiştir. Bu da yas sürecinin sağlıklı bir aşamaya geçtiğinin göstergesidir. Öykü, Kerimcan'ın yeniden konuşmaya başlamasıyla bitmektedir. Bu sebeple yas sürecinin bundan sonrasını bilmek mümkün değildir.

Eserin otodiegetik bir yapıda olması ve ana karakterin bir çocuk olması, ölümün okur üzerindeki olası etkilerini artırmaktadır çünkü Gülsoy (2019)'un tespitiyle bu, okur ile karakteri aynı düzleme getirmektedir. Ölümün gerçekleştiği mekân ise anlatıcı ana karakterin daha önce hiç gitmediği ve kendini güvende hissetmediği, sık ağaçlı bir ormandır. Narlı (2002)'nin da işaret ettiği gibi mekân, kurgudaki kişilerin ruh hallerini derinden etkiler ve bu öyküdeki mekân tercihi de ölümün etkisini derinleştirmektedir. Zamanın düzenlenişi ise bu etkileri azaltacak biçimdedir. Tercih edilen anakronik anlatım sayesinde okur, ölümü ana karakterle birlikte -eş zamanlı olarak- yaşamamıştır. Okur ölümü öğrendiği zaman ölüm geçmişte kalmış, yas süreci

çoktan başlamıştır. Okur, sarsıcı ölüm anlarından çok Kerimcan'ın yas sürecine ortak olmaktadır.

Bu öyküdeki yas sürecinde ölen kişiyle duygusal yakınlık, ölümün biçimi ve psikolojik esneklik belirleyici olmuş görünmektedir. Bildik'in (2013) çalışmasında yinelediği üzere bütün bu faktörler yas sürecinin nasıl ilerleyeceğini belirlemektedir. Bu öykünün ana karakteri, ilkokul ya da ortaokul çağlarında bir çocuktur ve travmatik bir olay sonrasında babasını kaybetmiştir. Bu durum travmatik yasa dönüşmüş -alınan desteklerle- sağlıklı olmayan bu yas, çözülmeye ve sağlıklı bir yönde ilerlemeye başlamıştır.

Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı çalışmalarında da işaret edildiği üzere (Yılmaz ve Yakar, 2018), “Babam Şimdi Çok Uzaklarda” çocuğu nesneleştirmeyen, ona hazır çözülmüş problemler sunmayan, onu yas süreçleri hakkında düşünmeye, duygularını ifade etmeye davet eder bir yapıdadır. Zira bu hikâye, ölümün geri döndürülemez ve evrensel bir süreç olduğunu kavramış bulunan çocuk ve gençlerle, ölüm ve sonrası süreçler üzerine konuşabilmek için geniş imkânlar sunmaktadır. Nitelikli bir rehber eşliğinde, tartışma ve yorumlarla gerçekleştirilecek okuma faaliyetleri, bir yakını kaybetmiş insanları anlayabilmeleri konusunda çocuklara destek olacaktır. Ayrıca kendilerinin de daima bir kayıpla karşılaşma olasılıkları vardır. Bu olası kayıplara karşı da zihinsel bir hazırlık süreci yaşamalarına ortam hazırlayabilir.

Kaynaklar

- Bacanlı, H. (1999). Kaygının kaynakları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5(1), 79-89.
- Bezirci, A. (2003). *1950 sonrasında hikâyecilerimiz*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), 223-229.
- Clement, L. D. & Jamali, L. (Eds.). (2015). *Global perspectives on death in children's literature*. Routledge.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi.
- Çıraklı, M. Z. (2015). *Anlatıbilim: kuramsal okumalar*. Hece Yayınları.
- Dean Webster, J. (2003). The reminiscence circumplex and autobiographical memory functions. *Memory*, 11(2), 203-215.
- Dervişcemaloğlu, B. (2014). *Anlatıbilime giriş*. Dergah Yayınları.
- Diler, R. S. ve Avcı, A. (1997). Çocuk ve yas: Bir gözden geçirme. *3 P Dergisi*, 4(3), 283-91.
- Duman, N. S. (2014). Çocuklarda kanser, ölüm kavramı ve yas. *Acta Oncologica Turcica*, 47(2), 26-30.
- Er, N. ve Yaşın, F. (2016). Otobiyografik bellek işlevleri ölçeği'nin (OBİÖ) geliştirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 60-72.
- Forster, E. M. (1982). *Roman sanatı*. (çev. Ünal Aytür). İstanbul: Adam Yayınları.
- Gibson, L. R. & Zaidman, L. M. (1991). Death in children's literature: Taboo or not taboo? *Children's Literature Association Quarterly*, 16(4), 232-234.
- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Karagöz, B. (2015). Kendilik değerini koruma bağlamında çocuk edebiyatı eserlerinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 486-493.

- Karagül, S. (2018). Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 43-55.
- Karakuş, G., Öztürk, Z. ve Tamam, L. (2012). Ölüm ve ölüm kaygısı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21(1), 42-79.
- Kuloğlu, T. (2020). Yaş dönemlerine göre ölüm algısı ve yas tepkileri. *Çocuk, Ölüm ve Yas* içinde. Ankara: Nobel.
- Moore, T. E. & Mae, R. (1987). Who dies and who cries: Death and bereavement in children's literature. *Journal of Communication*, 37(4), 52-64.
- Öztürk, H. (2017). *Çocuk edebiyatında ölüm teması (okur merkezli bir araştırma)*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, H. (2022). Sorun odaklı çocuk edebiyatı ve ölüm teması. *TYB Akademi Dergisi*, 1(34), 105-140.
- Paksoy, N. (2017). *Necati Tosuner'in hikâyeleri üzerine tematik bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Poling, D. A. & Hupp, J. M. (2008). Death sentences: A content analysis of children's death literature. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(2), 165-176.
- Sazyek, H. (2013). *Roman terimleri sözlüğü*. Hece Yayınları ve Dergileri.
- Seibert, D. & Drolet, J. C. (1993). Death themes in literature for children ages 3–8. *Journal of School Health*, 63(2), 86-90.
- Sevinç, G. (2019). Ölüm ve bibliyoterapi: Okul öncesi dönemde faydalanılabilecek çocuk kitaplarına yönelik bir içerik analizi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(55).
- Sezer, S. ve Saya, P. (2009). Gelişimsel açıdan ölüm kavramı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 151-165.
- Slaughter V. & Griffiths M. (2007). Death understanding and fear of death in young children. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 12, 525-35.
- Turan, L. (2005). Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çözmede çocuk edebiyatından yararlanma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 124-135.
- Volkan, V. (1970). Typical findings in pathological grief. *The Psychiatric Quarterly*, 44(1), 231-250.
- Yılmaz, O. ve Yakar, Y. M. (2018). Türk çocuk edebiyatında sorun odaklı yaklaşım. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 29-42.
- Zara, A. (2011). Kayıplar, yas tepkileri ve yas süreci. <http://gokdenizpsikoterapi.com/wp-content/uploads/Kay%C4%B1plar-Yas-Tepkileri-ve-Yas-S%C3%BCreci.pdf> Erişim Tarihi: 24.04.2021.

Extended Abstract

Children's literature can offer many opportunities to talk to children about death and can help them understand death in a qualified way and prepare them for possible losses. It can also help children pass through the grieving process more healthier after losing a loved one or a pet. For this reason, it is important to examine the works of children's literature dealing with the subject of death and to determine their qualities. Whether these works are suitable for talking about death needs to be discussed from an academic perspective.

In narratology, author and narrator, homodiegetic narrator and heterodiegetic narrator, story and discourse, flat characters and round characters, story and discourse time are separated from each other. Concepts related to default reader, focalization, space categories and their functions have been developed within the field to explain the reading processes. For example, in a death-themed narrative, the fact that the narrator is one of the heroes of the story (homodiegetic narrator) or even the main character (autodiegetic narrator) may increase the reader's possibility of identifying with the hero. Thus, the effect of the death event in the book on the reader may change because the voice of the narrator is one of the factors that determine the distance of the reader to the story. According to child psychology research, who the deceased is and his/her emotional distance from the child are important for the grieving process. It is also important who announced the death and how. Similarly, the distinction between story time (speed of events) and discourse time (speed of narration) is important in terms of clarifying the process of death.

In scenes where death is told, the discourse time may be longer than the story time. This means that the narrator shows death through a kind of lens. If the story time is longer than the discourse time, the narrator wants to gloss over the moments of death. In addition, the narrator does not have to follow the chronological progression and linear time flow from real life. The narrator not only speeds up or slows down the passage of events, but sometimes changes their order. For example, the death of a character can be told before his life adventure. Such an anachronistic narrative may reduce the reader's likelihood of identifying with the character in question. Similarly, the type of place where death takes place can also have some psychological functions in the sense of how the reader perceives death. Whether the place of death is open or closed, private or public can increase or decrease the possible effects of death on the reader. The meaning of the character's death in a closed and narrow space (for example, being stuck in a car in a traffic accident) and his death in a wide and open space will be different.

In this study, the narrator, characters, story and narrative time, and the characteristics of the place in Necati Tosuner's story named "My Father is Now Far Away" were determined. Based on all these, it has been determined how death and the mourning process is handled. This literary work tells the story of a boy who goes hunting with his father, witnessing the events that led to his father's death, and the mourning process he went through afterwards. The narrator is also the main character, in other words, it is an autodiegetic narrative. The narrator, who lost his father, often dreams of him. He is regularly soothed by his mother and supported psychologically. When the reader encounters death for the first time, the event is long gone. The child is describing a past death. In fact, he shares the process leading up to his father's death as much as he can remember, along with his own mourning experience, which shows an anachronistic narrative. His father hunts regularly with a group of friends, while his mother opposes it. The father is authoritarian, while the mother is kind. Initially, both can be counted as plain characters. The roundest character in the story is the child. It is the character that the reader will most likely identify with. One day his father wants to take the boy hunting. His mother insistently opposes this, but when the child declares his desire to go, she accepts on condition that he is careful. During the hunt, the boy walks along a river in the forest with his father and dogs. It is a dangerous place that is open but full of uncertainty. As a matter of fact, they see a bear with its two cubs. His father shoots the bear. The bear falls face down into the water. When his father thinks that the bear is dead and goes to it, the injured bear, who has come to its senses with the effect of cold water, attacks the father. Even if the dog wants to intervene by barking, it cannot prevent the bear. The child screams and faints at this time. In this process, the narrative time was kept quite long. The event, which took place in a matter of seconds, is described throughout a few paragraphs. When the child opens his eyes, he cannot see his father. The men, whom we understand to be his father's friends, try to calm him down by saying 'he will get better', but from the conversations among themselves, the child realises that his father is not well. At the end of the story, we learn that the boy's name is Kerimcan, when one of these men addresses him by this name.

It is not known when and from whom Kerimcan learned of his father's death. Throughout the story, the child narrates both the grieving process and the chain of events that led to his father's death in an anachronistic manner. He started having nightmares, could not speak, and his social relations weakened. This situation shows that he has experienced a traumatic grief process. In one of his dreams about his father, he talks to him about that bad day, listening to his regret. In the dream, while his father disappears in the fog, Kerimcan wakes up and finds his mother next to him. He tells her that his father has gone away. This is a farewell. After this dream, Kerimcan starts to speak again. The grieving process is successfully resolved. The story "My Father Is Far Away Now", which is a proper work in terms of character choices, the arrangement of time, the construction of conflict, and the resolution of the grieving process, offers adults important opportunities to talk to children about death and the traumatic grieving process that follows.